

Нормативно-правові методи захисту інтелектуальної власності

(шифр – «НІВ»)

Зміст

- Вступ
- 1. Актуальність теми
- 2. Мета і завдання, методи
- 3. Аналіз останніх досліджень
 - 4. Основна частина
 - 4.1 Способи захисту інтелектуальної власності
 - 4.2 Законодавство з інтелектуальної власності
- Висновки
- Список використаної літератури

Вступ

Інтелектуальна власність – це продукти творчої діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній областях, що носять нематеріальний характер. Разом з тим, інтелектуальна власність втілюється в певні матеріальні об'єкти або супроводжує їх, присутня як компонент якості, ціни товару. З цієї точки зору вона сама стає різновидом товару [3].

Однак на відміну від товару як матеріальної речі, інтелектуального власність сама по собі в змозі приносити прибуток її власникам, тільки якщо забезпечена спеціальною правовим захистом з боку держави.

Захист інтелектуальних прав – це сукупність заходів, спрямованих на відновлення або визнання порушених або оспорюваних прав та інтересів.

Захист інтелектуальної власності безпосередньо пов'язана з діяльністю по боротьбі з недобросовісною конкуренцією. Під недобросовісною конкуренцією, зокрема, розуміють: поширення перекручених відомостей про товар, характері, способі, місці його виготовлення, споживчих властивостях і інших якостях товару; самовільне використання товарного знака, фірмового найменування, маркування товару; копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення товару та ін. Проблемами охорони інтелектуальної власності в умовах глобалізації світової торгівлі займається світова організація торгівлі (COT), яка спільно з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (BOIV) та іншими міжнародними організаціями розробила рамкові правила. Вони зафіксовані в Угоді з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS) [6].

Відповідно до ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з іншими видами інтелектуальної діяльності. Кожен громадянин має право на результати своєї

інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди за винятками, встановленими законом.

Творчі здібності людини можуть мати прояв у різних сферах життя.

Особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва - авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення - суміжні права охороняються законодавством України.

Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, законів України, «Про авторське право і суміжні права», «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав.

1. Актуальність теми

Великий масштаб порушень прав інтелектуальної власності являє все більшу загрозу для сталого розвитку світової економіки і стабільності розвитку цивілізації. Ця загроза утворила актуальну проблему з серйозними економічними і соціальними наслідками, у разі її своєчасного невирішення.

Сучасний світ на сьогоднішній день стикається з низкою фундаментальних проблем які вже можуть мати катастрофічні наслідки. Деякі з цих гострих проблем пов'язаних із захистом інтелектуальної власності: по-перше це, збільшення небезпечних контрафактних товарів (лікарські препарати, їжа і напої, косметика або іграшки, запчастини для автомобілів і т. д.), по-друге це, швидкість і простота цифрового відтворення; а також, це зростаюче значення інтернету як засобу поширення, вишуканість у застосування технологій міжнародними фінансовими шахраями. Всі ці фактори роблять цю проблему як ніколи гострою і нагальною для дозволу.

2. Мета і завдання, методи

Мета – вивчення способів захисту інтелектуальної власності.

Основні задачі:

1. Розглянути основні поняття;
2. Вивчити способи захисту прав інтелектуальної власності;
3. Аналіз і ззученіе законодавства з питань інтелектуальної власності;

Методи дослідження

У роботі використовуються історичний, догматичний, соціологічний, критичний, порівняльно-правовий методи, а також метод синтезу та аналізу.

3. Аналіз останніх досліджень

Походження самого терміну інтелектуальна власність прийнято пов'язувати з французьким законодавством кінця XVIII століття, що багато в чому є справедливим.

Виникнення правової охорони об'єктів авторського права має свою цікаву історію і різні передумови, що сприяли її становленню і розвитку в країнах світу.

У Афінійській республіці існувало на захист цілісності твору і заборона вносити до нього зміни (2300 років тому). А в 330 р. до н. є. був прийнятий закон, що забороняє при листуванні текстів трагедій відомих авторів, а також акторам, що грали в цих трагедіях, змінювати оригіналу твору (офіційний текст), який, у свою чергу, зберігався в офіційному архіві [5].

Переломним етапом у формуванні системи правової охорони авторських прав в Англії стало 10 квітня 1710 – день, який ознаменувався закінченням дії привілеїв і появою Статуту королеви Анни. Цей Статут став першим нормативним текстом, який визнавав автором його невід'ємне право власності на створений ним твір.

Теорія особистих прав представлена в роботах Канта, Гірке, Блунтшлі, Гарейса, Саллейль, Берара . Відповідно до цієї теорії, незважаючи на те, що

історичний розвиток авторського права в своїй основі закладав охорону майнового компонента, проте всі права, гарантовані законом, містять в своїй основі приватне право автора, яке має необмежену тривалість і не може бути об'єктом будь-якого будь-яких дій з боку кредиторів, йдеться про право автора зберегти свій твір в таємниці або оприлюднити його [5].

Прихильниками теорії виключного права є такі вчені, як А. А. Піленко, Г. Ф. Шершеневич та др. Согласно цієї теорії, інтелектуальна власність – це право особливого роду, яка не відноситься не до речових, ні до зобов'язальних прав. Як вважає Г. Ф. Шершеневич, це права, які надають виняткову можливість одному суб'єкту використовувати свій результат інтелектуальної діяльності із заборобою всім іншим вчинення таких дій. Таким чином, встановлюється так звана монополія на використання твору, – звідси і народився термін виключне право [5].

Васін В. М. і Казанцев В. І. пишуть результати інтелектуальної діяльності (тобто розумових здібностей людини) можуть бути самими різними і далеко не всі вони є об'єктом цивільних прав. У зв'язку з цим видається більш вдалим термін результат творчої діяльності.

Авторське право в об'єктивному розумінні являє собою сукупність правових норм, що регулюють коло суспільних відносин зі створення та використання творів науки, літератури і мистецтва.

Авторське право в суб'єктивному розумінні – це особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора в зв'язку зі створенням ним твору і охороняються законом.

Завданням авторського права є встановлення найсприятливіших правових умов для творчої діяльності, забезпечити доступність результатів цієї діяльності всьому суспільству.

Об'єктами авторського права є твори, а саме:

1) літературні та художні твори, зокрема: романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори.

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. Автором є фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, тобто безпосередній створювач твору. При створенні твору спільною творчою працею кількох осіб, первинні авторські права виникають у них одночасно і вони визнаються згідно ст. 436 Цивільного кодексу України та ст. 13 вищевказаного закону співавторами. Авторське право на створений у співавторстві твір належить їм спільно. Визначальними ознаками співавторства є сумісна творча праця і творчий внесок кожного із співавторів та створення єдиного цілісного результату спільної творчої праці, для якого характерним є те, що виключення окремих частин твору, що створюються різними авторами або взагалі неможливе, або фізично можливе, але тягне за собою неможливість

використання твору як єдиного цілого, призведе до втрати твором первісного значення.

Особа, яка є творцем, вправі спеціальним знаком охорони «copyright» © сповістити про наявність у неї авторських прав і не повинна доказувати їх приналежність, оскільки законом передбачена презумпція авторства особи, яка зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору. Обов'язок підтвердження приналежності прав може бути покладено на неї лише у ході судового провадження у разі оспорювання цього факту іншою особою.

4.Основние частина

В Україні захист прав інтелектуальної власності – це передбачена законодавством діяльність уповноважених державою органів виконавчої та судової влади по визнанню, поновленню та усуненню перешкод, які заважають суб'єктам права інтелектуальної власності реалізації їх прав і законних інтересів [6].

Судовий захист прав інтелектуальної власності здійснюється судами загальної юрисдикції, господарськими судами України, а в сфері публічно – правових відносин – адміністративними судами, система яких сьогодні формується і в якій вже активно працює Вищий адміністративний суд України [6].

Питання про застосування тих чи інших цивільно-правових способів захисту прав інтелектуальної власності та інтересів, що охороняються законом, відповідно до статті 16 Цивільного кодексу України вирішується насамперед залежно від характеру порушеного права.

Автору твору належать особисті немайнові права, які встановлені статтею 423 Цивільного кодексу України: право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності, право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця

об'єкта права інтелектуальної власності, інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом, а також право:

- 1) вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;
- 2) забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;
- 3) обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору;
- 4) на недоторканність твору.

Автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо.

У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.

Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

- 1) право на використання твору;
- 2) виключне право дозволяти використання твору;
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Використанням твору є його: опублікування (випуск у світ, відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі, переклад, переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни, включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо, публічне виконання, продаж, передання в найм (оренду) тощо, імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

Використанням твору є також інші дії, встановлені законом.

Твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

Твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

У разі смерті автора його правонаступники мають право на опублікування твору, якщо це не суперечить волі автора.

Використання твору здійснюється лише за згодою автора, крім випадків правомірного використання твору без такої згоди, які встановлені законодавством України.

Твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;

2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;

3) в інших випадках, передбачених законом.

Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом.

Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір він може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

Автор має невідчужуване право на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором. Зазначена сума сплачується продавцем оригіналу твору. Також це право переходить до спадкоємців автора твору та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

4.1. Способи захисту права інтелектуальної власності згідно з ЦКУ (п. 2 ст. 16):

- 1) визнання права (тобто якогось конкретного права інтелектуальної власності; особливо актуально – щодо авторських та суміжних прав);
- 2) визнання договору недійсним (наприклад, ліцензійного договору);
- 3) припинення дії, яка порушує право (тобто право інтелектуальної власності);
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення права (інтелектуальної власності);
- 5) примусове виконання зобов'язань у натурі (наприклад, виплата неперерахування ліцензійного платежу за використання об'єкта інтелектуальної власності);
- 6) зміна правовідносин (наприклад, зміна умов ліцензійного договору на використання об'єкта інтелектуальної власності);
- 7) припинення правовідносин (наприклад, припинення дії ліцензійного договору на використання об'єкта інтелектуальної власності);
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди (наприклад, відшкодування збитків, завданих порушенням права інтелектуальної власності);

9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

10) визнання незаконними рішення, дії чи бездіяльності органу державної влади (наприклад, припинення дії патенту, виданого Держдепартаментом інтелектуальної власності) [7].

Згідно з пунктом 9 частини другої статті 16 Цивільного кодексу кожна особа може звернутися до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення права інтелектуальної власності. Моральна шкода полягає, зокрема, у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи, а її відшкодування здійснюється грошми, іншим майном або в інший спосіб (стаття 23 Цивільного кодексу). Вирішуючи спори про відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної внаслідок порушення права інтелектуальної власності, господарські суди повинні з'ясовувати: наявність такої шкоди протиправність дій особи, яка її завдала; наявність причинного зв'язку між шкодою і протиправними діями особи, її заподіяла, і вини якої в її заподіянні. Суд, зокрема, повинен встановити, чим підтверджується факт заподіяння позивачеві втрат немайнового характеру, за яких обставин чи якими діями вони заподіяні, в якій сумі чи в якій матеріальній формі позивач оцінює заподіяну йому шкоду та з чого він у цьому виходить, а також інші обставини, що мають значення для вирішення спору. У розгляді відповідних справ судам необхідно враховувати викладене в роз'ясненні президії Вищого арбітражного суду України від 29.06.96 N 02 – 5/95 [v5 95800 – 96] Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням моральної шкоди (з наступними змінами та доповненнями) [7].

4.2. Законодавство з інтелектуальної власності

У спеціальному законодавстві України з питань інтелектуальної власності також визначено досить багато способів захисту прав інтелектуальної власності. Як правило, власник порушених прав інтелектуальної власності може скористатися не будь – яким, а якимось конкретним способом захисту цих прав. Найчастіше він прямо визначений спеціальною нормою закону або

впливає з характеру вчиненого правопорушення. Частіше, однак, власнику прав інтелектуальної власності надається можливість вибору способу його захисту [6].

Кримінальним кодексом України встановлена кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності у вигляді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, виправних робіт, конфіскації майна, обмеження або позбавлення волі на певний строк [4].

Згідно з Цивільним кодексом України (п. 2 ст. 432) можливі наступні способи захисту прав інтелектуальної власності судом: застосування невідкладних заходів щодо попередження порушення права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; призупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, що використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності; застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення; опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення про таке порушення.

Наведений перелік способів захисту не є вичерпним з огляду поміщений в цій же статті припис про те, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом. Частиною першою статті 432 Цивільного кодексу передбачено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 16 цього Кодексу [7].

Держдепартаментом інтелектуальної власності постійно здійснюється співпраця з судовою гілкою влади, яка спрямована на вдосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності в судовому порядку.

Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, застосовується, зокрема, при: порушенні прав інтелектуальної власності; здійсненні дій, які складають акти недобросовісної конкуренції; незаконному розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеоігор, комп'ютерних програм, баз даних; порушенні законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва [2].

Законами України про набуття і здійснення права на конкретні об'єкти інтелектуальної власності також передбачені способи захисту відповідного права, зокрема: статтею 52 Закону України Про авторське право і суміжні права; статтею 21 Закону України Про охорону прав на знаки для товарів і послуг; статтею 27 Закону України Про охорону прав на промислові зразки; статтею 35 Закону України Про охорону прав на винаходи і корисні моделі; статтею 25 Закону України Про охорону прав на зазначення походження товарів; статтею 53 Закону України Про охорону прав на сорти рослин; статтею 22 Закону України Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем.

Висновки

В Україні захист прав інтелектуальної власності – це передбачена законодавством діяльність уповноважених державою органів виконавчої та судової влади по визнанню, поновленню та усуненню перешкод, які заважають суб'єктам права інтелектуальної власності реалізації їх прав та законних інтересів.

Способи захисту права інтелектуальної власності прописані ЦКУ (п. 2 ст. 16).

У спеціальному законодавстві України з питань інтелектуальної власності також визначено досить багато способів захисту прав інтелектуальної власності.

Список использованной литературы

1. Васин В. Н., Казанцев В. И. Гражданское право России общая часть, особенная часть М. изд. Книжный мир, 2007. – 342 с.
2. Господарський кодекс України / Закон України від 16 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України – 2003р. N 21–22, ст. 144.
3. Интеллектуальная собственность: Словарь – справочник / Корчагин А. Д., Талянский В. Б., Полищук Е. П. и др. Под ред. Корчагина А. Д. – М.: Инфра – М, 1995. – 112 с.
4. Интеллектуальная собственность. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.milp.kiev.ua/>.
5. Кримінальний кодекс України / Закон України від 1 вересня 2001 р.// Відомості Верховної Ради України – 2013 р. № 11–12, № 13, ст. 88.
6. Калятин В. О. Исключительная собственность. (Исключительные права). – М.: НОРМА, 2001. – 480 с.
7. Підпригора О. А. Деякі міркування з приводу захисту авторського права і суміжних прав // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – № 6. – 110–114 с.
8. Пиленко А. А. Право изобретателя. – М.: Статут, 2001. – 688 с.
9. Поляков Р. Е. Анализ определения понятия «интеллектуальная собственность» / Р. Е. Поляков // Молодой ученый. – 2011. – №10. Т.1. – 176–179 с.
10. Цибульов П. М. – Основи інтелектуальної власності, К., 2005. – 420 с.
11. Цивільний кодекс України / Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України – 2003 р. – № 40 – ст. 356.